

Nastavnik razredne nastave: Edita Mustafić	Datum	Razred	R. br. časa						
PRIPREMA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG SATA LIKOVNE KULTURE		TREĆI (III)							
<p>OBRAZOVNI ZADACI:</p> <p>a) Stjecanje znanja: da učenici usvoje znanja vezana za opći pojam reljefa, visoki i niski reljef, geometrijski ornament</p> <p>b) Stjecanje sposobnosti: razvijanje promatranja tj. uočavanja odnosa volumena i prostora, vizualne percepcije, mašte i pamćenja.</p> <p>ODGOJNI ZADACI: razvijanje uvjerenja i stavova na području likovne stvarnosti, vrednovanje sadržaja i ideja, otkrivanje estetskih vrijednosti kompozicije u motivu i izvedbi, pozitivni odnos prema radu, te razvijanje estetičkih i radnih sposobnosti, urednosti i prijateljskog odnosa među učenicima.</p>		<p>NAČINI RADA:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. prema promatranju 2. nakon promatranja 3. prema sjećanju 4. prema zamišljanju 5. prema izmišljanju <p>OBLICI RADA:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Frontalni 2. Individualni 3. Rad u parovima 4. Grupni 							
<p>NASTAVNA JEDINICA</p> <p>1. Motiv: a) vizualni: b) nevizualni: c) likovni i kompozicijski elementi kao motiv i poticaj: GEOMETRIJSKI ORNAMENT</p> <p>2. Likovni problemi (ključni pojmovi): RELJEF</p> <p>3. Likovno područje: MODELIRANJE I GRAĐENJE</p> <p>4. Likovno tehnička sredstva i likovne tehnike: GLINAMOL</p>									
Nastavno sredstvo - reprodukcija: Jasna Mujkić, "Likovna kultura" udžbenik za 3. razred devetogodišnje osnovne škole, Sarajevo Publishing; umjetničke reprodukcije		<p>NASTAVNE METODE:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analičko promatranje 2. Demonstracija 3. Razgovor 4. Metoda scenarija 5. Usmenog izlaganja 6. Rad s tekstem 7. Kombiniranje 8. Variranje 9. Građenje 10. Razlaganje 							
<p>PLAN PLOČE:</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px;"> <p>NASTAVNA JEDINICA MOTIV: GEOMETRIJSKI ORNAMENT LIKOVNI PROBLEM: RELJEF LIKOVNO PODRUČJE: MODELIRANJE I GRAĐENJE LIKOVNA TEHNIKA: GLINAMOL Simetrija + ritam = ORNAMENT</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center;"> <p>DJEČJI RADOVI</p> <table border="1" style="width: 150px; height: 100px; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="width: 50%; height: 25px;"></td><td style="width: 50%; height: 25px;"></td></tr> <tr><td style="width: 50%; height: 25px;"></td><td style="width: 50%; height: 25px;"></td></tr> <tr><td style="width: 50%; height: 25px;"></td><td style="width: 50%; height: 25px;"></td></tr> </table> </div> </div> </div>								<p>NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Reprodukcija 2. Izravno umjetničko djelo 3. Prirodni oblici 4. Načinjeni oblici 5. Dijapozitivi 6. Fotografije 7. Grafoskop 8. Televizor 9. Video 10. Ploča, kreda 11. Ostalo: 	
		<p>KORELACIJA: Korelaciju realizirati s matematikom-geometrijski likovi i geometrijska tijela.</p>							

1. PRIPREMA

Na stolovima se nalaze novine i folije, a za oblikovanje se koriste plastične žlice i čačkalice. Djeci demonstriramo mogućnosti rada s glinamolom.

Glinamol je masa za oblikovanje. Oblikujemo ga prstima ili drvenim nožićem, slično kao glinu. Ako je potrebno glinamol se može razmekšati vodom. Kada završimo sa modelovanjem, glinamol se suši na zraku nekoliko dana, a nakon toga ga možemo obojati temperom. Kada se u radu sa djecom koristi glinamol, poželjno ga je oblikovati prije nego što počne da se suši. Kada dođe do sušenja, glinamol se mrvlji i tada ga je teško koristiti.

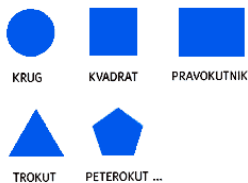
2. MOTIVACIJA

Sa učenicima razgovarati o geometrijskim tijelima i njihovim likovima. Demonstrirati im geometrijske likove. Na taj način napraviti korelaciju između likovne kulture i matematike.

Oblike u prostoru zovemo tijela. Možemo ih opipati prstima. Oblike na plohi zovemo **likovi**. Ne možemo ih opipati prstima.

Likovi na plohi mogu biti:

GEOMETRIJSKI LIKOVNI

ili

SLOBODNI LIKOVNI

Pažnju ovaj put posvetiti geometrijskim likovima i ornamentu. Nizanjem ovakvih geometrijskih oblika dobiva se savitljivost, i prilagodljivost.

Ornamenti su stvoreni matematičkom raščlanom, sasvim proračunati, na prvi pogled svedeni na suhoparne sheme. Ali i u tim najstrožim okvirima množe se likovi; tako nailazimo na petljanje, splet i rasplet linija, labirinte koji se neprestano sapliću i raspliću. Koliko nepomični bili, ipak djeluju posve pomično, u neprestanoj kretnji.

Nakon toga govorićemo o reljefu, služeći se radnim udžbenikom Likovna kultura 38. i 39. strana.

Reljef

Reljef je masa oblikovana na plohi; oblici na reljefu su uvijek u većoj ili manjoj mjeri vezani uz podlogu. Oblici su na reljefu dakle izbočenja na plohi. Prema visini izbočenja reljef dijelimo na:

1. **Uleknuti reljef**, koji nastaje urezivanjem, utiskivanjem, klesanjem i udubljivanjem u plohi. Izbočenja nema.
2. **Niski reljef**, na kojem masa neznatno ulazi u prostor, a prostor samo plitko ulazi u masu; izbočenja na plohi su niska.
3. **Visoki reljef**, gdje su oblici već gotovo nezavisni od podloge, ali se ipak za nju drže nekim svojim djelom. Masa jako izlazi u prostor, i prostor veoma prodire u masu, a izbočenja su vrlo velika.

Kod reljefa masa malo izlazi u prostor, i to samo s jedne strane.

Ovisno o dubini izlaska u prostor, razlikujemo **uleknuti**, **niski** i **visoki** reljef.

Amenhotep IV s Nefretete, 1360. g. p. n. e.

Kralj Zvonimir (?), Split, Solin, 11. st.

August Roden: Vrata pakla, detalj

Likovi su uleknuti, prostor ulazi u masu. Ništa nije ispupčeno. Svi likovi su u negativu.	Masa malo izlazi u prostor, svi likovi su ispupčeni, noge i ornament su na dvostrukoj visini.	Neki dijelovi reljefa jako izlaze u prostor. Lik mislioca npr., negdje se posve oslobađa podloge.
--	--	--

Uleknuti reljef

Niski reljef

Visoki reljef

Kod reljefa masa malo izlazi u prostor, i to samo s jedne strane.
Ovisno o dubini izlaska u prostor, razlikujemo uleknuti, niski i visoki reljef.

Na manju plastičnu bocu, koja je u obliku valjka djeca će zalijepiti geometrijske likove, koji su izrađeni od debljeg kartona. Glinamol će razvaljati u obliku duge, uske trake. Uzeće valjkasti pečat i kotrljati ga po traci. Tako će kotrljajući valjak napraviti reljef u glinamolu.

3. ZADATAK

Najavljujemo zadatak: modelujemo uleknuti reljef pazeći na geometrijski ornament; naglašavamo da mora biti upotrebljena cijela količina glinamola koji su dobili (barem pola pakiranja) zbog veličine i detalja.

Pažnju učenicima skrenuti na kompoziciju.

Jedan od učenika će ponoviti najavu zadatka radi povratne informacije da li su učenici shvatili šta trebaju raditi.

LIKOVNI ZADATAK: RELJEF, GEOMETRIJSKI ORNAMENT

MODELIRANJE I GRAĐENJE (GLINAMOL)

4. REALIZACIJA (RAD)

Učenici rade svoj posao, dok ih ja obilazim, potičem i podsjećam na likovne probleme. Sve primjedbe dajem samo usmeno, ni slučajno ne interveniram u dječijim radovima tamo gdje se radi o stvaralačkoj sposobnosti; mogu pomoći samo tamo gdje se traži mehanički napor.

5. ANALIZA I VREDNOVANJE LIKOVNOG PROCESA I PRODUKATA

Na kraju sata podijelimo svakom učeniku komad kartona na koji će postaviti svoj reljef; spajamo 3 - 4 klupe i stavljamo reljefe na izložbu.

Analiza: Ovdje imamo jedan **zbor**.

Na kraju sata postavimo reljefe na podloške od kartona i analiziramo ih.

Jesu li svi reljefi uleknuti?

Sadrže li svi geometrijski ornament?

Koji je reljef originalan?

Zašto?

PRIMJERI KOJI SE NALAZE U UDŽBENIKU

Reljef, Perzija

Pero della Francesca. Portret Federika da Montefeleetro, Firenca

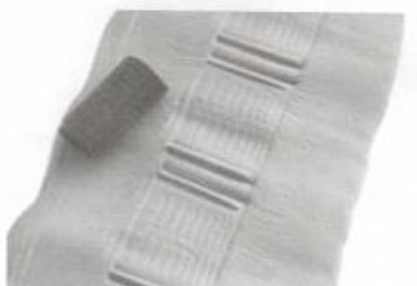

Reljef Diane, Opačići, Glamočko polje, 11. stoljeće

Dekahma iz Sirakuze, 400 p.n.e.

RELJEF, KOMPOZICIJA, RITAM
(rad sa glinom)

"GODIŠNJA DOBA"

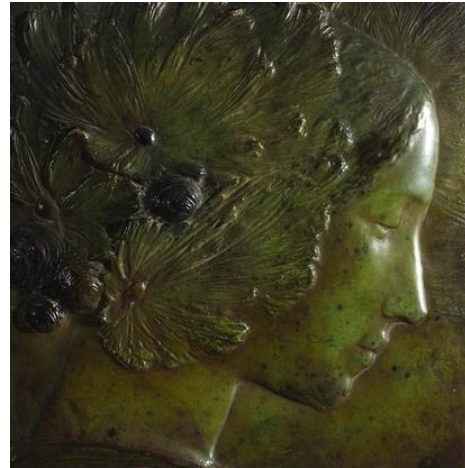
proljeće

ljetto

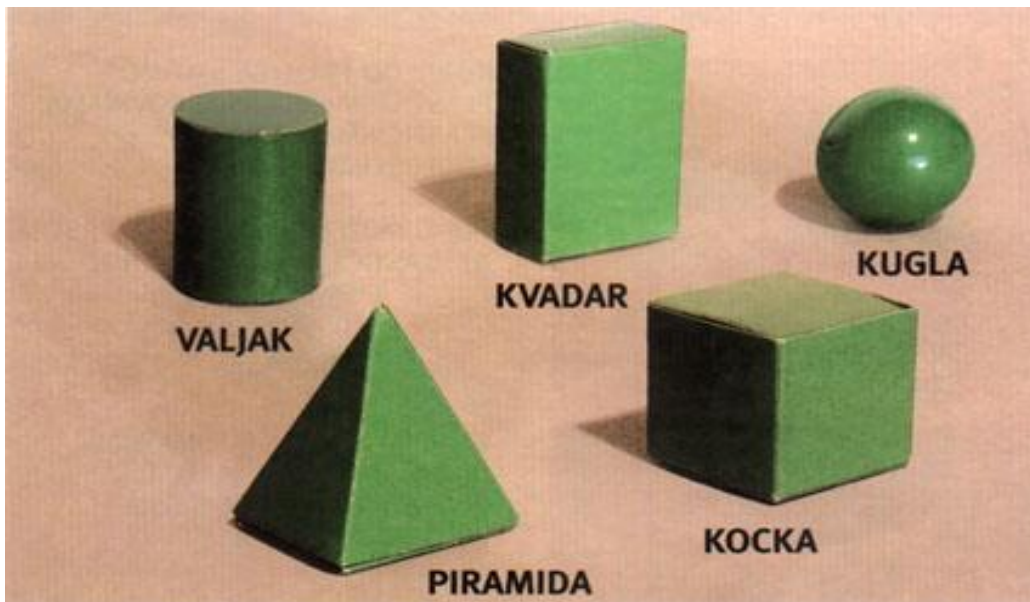

jesen

zima

GEOMETRIJSKA TIJELA

VAJARSTVO

Simetrija + ritam = **ORNAMENT**

Vajarstvo se koristi trodimenzionalnim prikazom oblika, tako su mu osnovni elementi pomoću kojih se izražavamo volumen (Volumen je prostorni oblik sa sve tri dimenzije; širinom, dužinom i visinom. Volumena također određujemo kao obim ili zapreminu nekog tijela u prostoru). Vajarstvo možemo podijeliti na punu plastiku (prostor obilazi volumen (oblik predmeta) sa svih strana) i reljef (oblici se s jedne strane drže podloge, pa ih prostor-vazduh ne može s te strane obuhvatiti). Reljef dijelimo na visoki, niski i ulegnuti.

1. Ulegnuti reljef, koji nastaje urezivanjem, utiskivanjem, klesanjem i udubljanjem u materijalu u kojem radimo. Ulegnuti reljef nema ispupčenja.
2. Niski ili plitki reljef, na kojem volumen neznatno ulazi u prostor, a prostor samo plitko ulazi u volumen; izbočenja na površini materijala su niska.
3. Visoki reljef, gdje su oblici već gotovo nezavisni od podloge, ali se ipak za nju drže nekim svojim dijelom -izbočenja su vrlo izražena.

Volumen može biti pun, prazan (lopta od gline), prošupljen (šišarka), jednostavan (lopta), složen (Mikelandelov David), obli, uglasti, mali, veliki, statičan, dinamičan, raščlanjeni, itd.

Punu plastiku dijelimo (prema odnosu prostora i volumena) na monolitnu masu, udubljeno-ispupčenu masu, prošupljenu masu, plošno istanjenu masu i linijski istanjenu masu. Mobil je također puna plastika, ali pokretna u prostoru, pokretana strujanjem vazduha ili nekom drugom energijom.

Prema načinu obrade, tj. oblikovanja postoje razlike. Drugačije su mogućnosti obrade mekanih, ili tvrdih materijala. U struci se to naziva metoda oblikovanja dodavanjem materijala (glina, glinamol, plastelin, tijesto) i metoda oblikovanja oduzimanjem materijala (drvo, sapun, kamen).

Preporučene vajarske tehnike su:

- Plastelin – tehnika koja omogućava uvod u oblikovanje po principu dodavanja materijala
- Glina – vajarska tehnika ; princip oblikovanja dodavanje i izvlačenjem materijala
- Glinamol – vajarska tehnika ; princip oblikovanja dodavanje i izvlačenjem materijala
- Tijesto – princip oblikovanja dodavanje i izvlačenjem materijala
- Sapun – tehnika koja omogućava oblikovanje po principu oduzimanja materijala
- Asamblaž – tehnika sastavljanja vajarske kompozicije od kutijica i sl., trodimenzionalni kolaž
- Vizuelne igre sa prirodnim (orah, glavica maka, povrće, šišarka), i vještačkim materijalima (dijelovi igraćaka, starog sata, šarafi, opruge, i sl.)
- Tanak lim – koristi se za izradu reljefa
- Građenje oblika od kartona, kartonskih kutijica, plastičnih čaša i sl.
- Građenje oblika od najlonskih kesa, čarapa napunjenih komadićima papira (krpa i sl.)
- Žica – pogodna za crtanje u prostoru
- Žica i papiri u boji – od žice se napravi kostur na primjer letjelice, zmaja i sl., a zatim se prekrije tankim papirom u boji
- Drvo, granje **ORNAMENTIKA**

Linearna ornamentika, površinska ornamentika, trodimenzionalna ornamentika.

Pojmovi: ornament. **ORNAMENTIKA** (6+2)

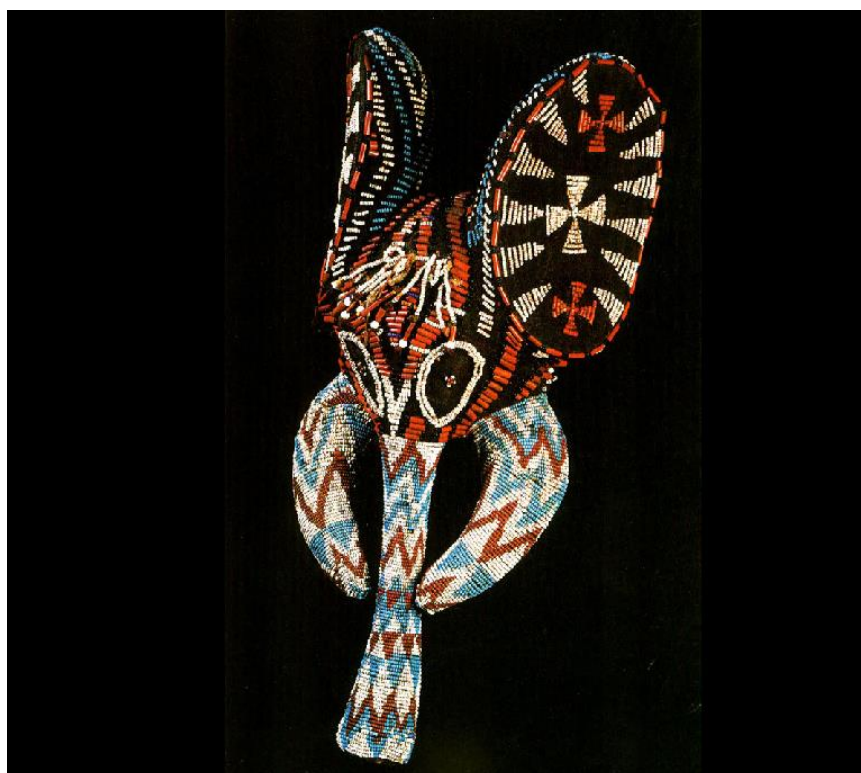
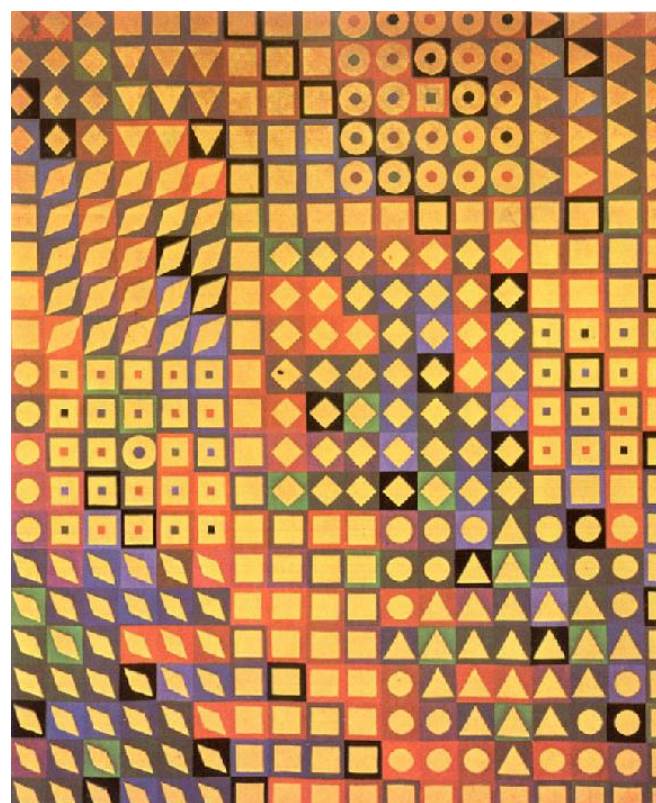
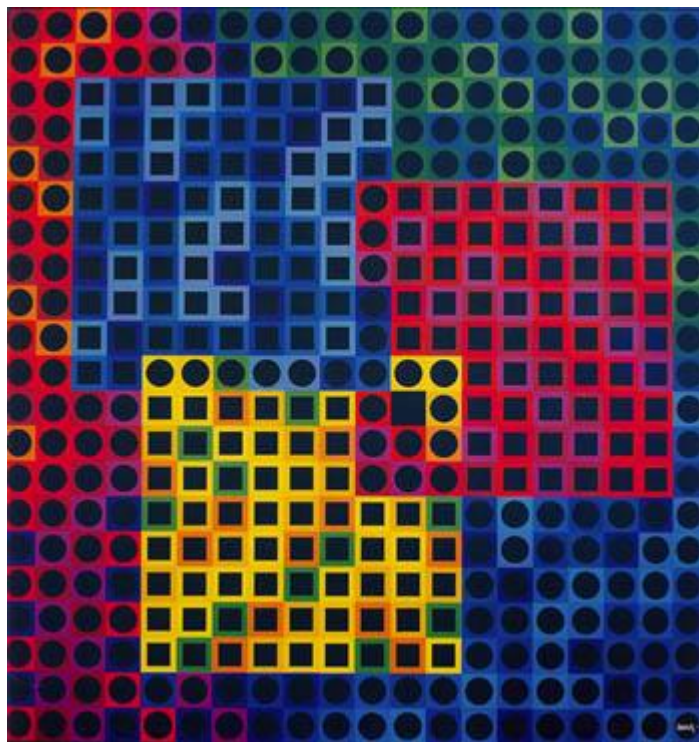
Linearna ornamentika, površinska ornamentika, trodimenzionalna ornamentika.

Pojmovi: ornament.

Ornamentika – Ritam (prost i složen). Ornament (vrste, motivi). Narodne rukotvorine. Kreativna igra geometrijskim oblicima – stvaranje raznih ornamenata. Razvijanje mašte i kombinatorike.

Geometrijski likovi i ornamenti

Svjetlo iz Dendere, reljef u hramu

Plutej s pletenim ornamentom, 9. stoljeće

HAMURABIJEV ZAKONIK

Hamurabijeva stela je crna [bazaltna stela](#) visoka 213 cm koja je pronađena u [Suzi](#) u današnjem [Iranu](#), a danas se čuva u muzeju [Louvre](#) u [Parizu](#). Na njenom vrhu se nalazi [reljef](#) visok 71,1 cm s prikazom cara [Hamurabija](#) ispred [akadskog](#) boga sunca [Šamaša](#) koji sjedi okrunjen na simboličnoj planini. Šamaš nosi rogatu kapu, a u rukama drži vladarsku palicu i prsten pravde, a iz ramena mu isijava svjetlost. Božanska moć nad smrtnim Hamurabijem je očita u njegovim besmrtnim dimenzijama. Hamurabi je prikazan kako prima [blagoslov](#) zakonika koji se nalazi ispod reljefa.

Renesansni ornamenti po "Priručniku o ormanetima" Franza Salesa Meyera iz 1898. god.

Ara Pacis, Rim
Centralni reljef sa prikazom božice mira

Stilizirani ljudski lik u orantskom stavu urezan na ulomku keramičke posude, Vučedol, vučedolska kultura, 3. tisućljeće prije Krista, Arheološki muzej u Zagrebu, snimio N. Ilijć

Korištena literatura:

1. Jasna Mujkić, "Likovna kultura" udžbenik za 3. razred devetogodišnje osnovne škole, Sarajevo Publishing
2. Umjetničke reprodukcije

Linkovi:

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/obrazovniweb/masa02.htm>

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/obrazovniweb/ploha04.htm>

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Eknaton>

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/obrazovniweb/masa09.htm>

https://hr.wikipedia.org/wiki/Piero_della_Francesca

<https://artsandculture.google.com/asset/%C4%8Cetiri-godi%C5%A1nja-doba-%E2%80%93-prolje%C4%87e-frange%C5%A1-mihanovi%C4%87-robert/YAFIXauuCCAovA?hl=hr>

<https://artsandculture.google.com/asset/%C4%8Cetiri-godi%C5%A1nja-doba-%E2%80%93-ljeto-frange%C5%A1-mihanovi%C4%87-robert/gAHysJNzZXrwYQ?hl=hr>

<https://artsandculture.google.com/asset/%C4%8Detiri-godi%C5%A1nja-doba-%E2%80%93-jesen-frange%C5%A1-mihanovi%C4%87-robert/XQFtW-VhpqN8lQ?hl=hr>

<https://artsandculture.google.com/asset/%C4%8Cetiri-godi%C5%A1nja-doba-%E2%80%93-zima-frange%C5%A1-mihanovi%C4%87-robert/DAG8Z7P5wPp52g?hl=hr>

<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/Ucimo-gledati-zine/Broj%202/geometlikovi.htm>

https://hr.wikipedia.org/wiki/Svjetlo_iz_Dendere#/media/Datoteka:Dendera_light_002.jpg

https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Plutej_s_pletenim_ornamentom_9_st.jpg

https://hr.wikipedia.org/wiki/Hamurabijeva_stela

<https://www.wikiwand.com/sh/Ornament>

https://hr.wikipedia.org/wiki/Ara_Pacis

https://hr.wikipedia.org/wiki/Ara_Pacis#/media/Datoteka:Ara_pacis_fregio_lato_nord.JPG

<https://www.academia.edu/4899588/vucedol>

Napomena: Sve fotografije su preuzete iz udžbenika ili s interneta.